DOC 05468

1.1.1937 דבר

את הצהרת בלפור, כתב במאמר, שנדפס בירחון „פורין אפארס", כי ההתחייבות האחת היא חיובית והשניה אינה אלא סייג לשם שמירת זכויותיו של מישהו.

משמעות הצהרת בלפור

את הצהרת בלפור (שנכללה בנוסח המנדט) אפשר לראות משתי בחינות: א) מדינית, ב) משפטית. הצהרת בלפור היתה למעשה הצהרה בין־לאומית על פה שהממשלה הבריטית תעשה בארץ ישראל. ויש בה בטויים מדיניים חדשים, שלא השתמשו בהם קודם לכן.

מה שנאמר בחלק השני של המנדט אינו כל כך מסוים כזה שנאמר בחלק הראשון. החלק הראשון מבטיח לעזור ליסד בית לאומי יהודי, בעוד שהשני אינו מכיל דבר מסוים, אלא יש בו משום ג'סטה, הבעת רצון טוב, אך לא תכנית ממשית. זה היה כאילו אמרו: אנו יודעים שיש עדות בא"י, לא שכחנום, נדאג לכך שלא יאונה להן כל רע. ומה היתה הכוונה במלים העדות „הלא יהודיות"? בעלי בריתה של בריטניה — צרפת, איטליה וגם רוסיה — היו מעוניינים בעדות דתיות בא"י, שנמצאו בבחינת פרוטאז'א (מוגנים) של מעצמות אלה. המנדט מאשר (לפי הצהרת בלפור) שלא ייעשה שום דבר הפוגע בזכויותיהם. **הכוונה היתה בעיקר לעדות דתיות נוצריות**, שבעלי הברית של אנגליה דאגו להן. מעניין הדבר, שבתרגום האיטלקי של המנדט נאמר בפירוש: **„עדות דתיות"**.

סיר הרולד מוריס: שם גם בא תרגום המלים לבית הלאומי „מרכז יהודי".

שכוונת הצהרת בלפור היתה: אנו מתחייבים לעזור ליהודים להקים בית לאומי בארץ ישראל, אך — אם יתנגדו לכך הלא־יהודים — לא ייסד. מנקודת מבט משפטית **אין לייחס לתנאים המותנים ליסוד הבית הלאומי, כוח המקצץ את יסודות ההצהרה והמנדט.**

סאר הורס רומבולד: הבחנת בין התחייבות פוזיטיבית ובין התחייבות שאינה פוזיטיבית, אך ברגע שהתנאים דורשים פעולה, הרי גם ההתחייבות השניה היא פוזיטיבית. העד: אזי היא פוזיטיבית. אבל כיוון שרק בתנאי זה היא הופכת כזאת, הרי שבעקרה אינה שוה באפיה להתחייבות הראשונה.

סאר הרולד מורים עמד על הגדרתו של העד למושג עדות (באנגלית: קומיוניטיס) וערער על דעת העד. את התנגדותו הביע בצורת שאלות, שנתנו אופי של חקירה נגדית. העד הביע התנגדות לצורה זו של השאלות, וחליפת הדברים נשאה אופי חריף.

מורים אמר, כי בפי המלון האנגלי האוכספורדי „קומיוניטיס" (עדות) פירושם גם כל אוכלוסי הארץ וגם מדינה שלמה. אם לא נאמר בהצהרת בלפור או במנדט בפירוש עדות דתיות, הרי שאין הכוונה לעדות דתיות. בתרגום האיטלקי נפלה כנראה שגיאה, אך איננו קשורים בכלל בתרגום האיטלקי.

„מחכמה הבדילו את עבר הירדן"...

אגב הויכוח כשדנו על נוסח הספר הלבן של 1922, השמיע מורים, כי מחכמה הבדילו לדעתו את עבר־הירדן מארץ ישראל.

הספר הלבן של 1922, שניתן כפירוש החוקי של הצהרת בלפור והוגש לחבר הלאומים בהור שבזה, עוד בטרם נמסר המנדט לממשלה הבריטית, לא היה משאיר את הנקודה הזאת סתומה והיה קובע בפירוש את ההגבלה, אילו עלתה בדעת הממשלה הבריטית. אז היו אומרים ליהודים: אנו נעזור לכם לייסד בית לאומי בארץ ישראל ולעלות לארץ. אך עליכם לדעת שלא תוכלו לעלות במדה שתהיו לרוב.

האמונד: דעתך היא שעורכי המנדט ראו אז אפשרות של רוב יהודי בארץ?

העד: מעולם לא העלו על דעתם לעכב את עלית היהודים שתהא אפשרית לפי כוח הקליטה של הארץ.

היו"ר מעיר, שליהודים ניתן „בית־לאומי" ולא מדינה. ועוד נאמר במנדט: „להקל על עלית היהודים בתנאים מתאימים". העד טען: ליהודים ניתן בית („הום"), פירושו: מקום שאליו חוזרים; בית לאומי ליהודים פירושו מקום שאליו יוכלו לחזור במספרים גדולים.

הארץ ניתנה לכל יהודי שירצה לשוב

רומבולד שאל אם הכוונה היא לכל 15 מיליון היהודים?

העד: לכל יהודי שירצה לשוב. הכוונה היתה על כל פנים למספרים גדולים מאד וההגבלה היחידה היא כוח הקליטה הכלכלי, כדי שלא יוכלו לפגוע בזכויות החלקים האחרים של אוכלוסי הארץ על ידי עבירה על גבולי יכולת הקליטה.

בענין זה שהיו"ר אמר באחת הישיבות הקודמות, שאגרת מקדונאלד לד"ר וייצמן ניתנה לאחר עבודת ועדת הקבינט הבריטית בנשיאות המנוח הנדרסון, ועדה שהערבים לא הופיעו בפניה, העיר העד, כי לערבים ניתנה אז האפשרות להרצות את טענותיהם. פעמים אחדות הודיעה הממשלה שהיא רוצה לכנס פגישת שולחן עגול ובאה על כך במשא ומתן עם הערבים, אלא שהם סרבו.

האמונד מצא שבאגרת מקדונאלד עצמה, שעליה נסתמך העד, יש פסקה האומרת, כי עד אשר יושג הסכם בין יהודים לערבים תדאג הממשלה ל„שווי משקל".

ואחרי ככלות הכל...

עם נעילת הישיבה אמר היו"ר לעד: **לאחר הרצאתך רבת הכשרון על המנדט במשך 3 שעות, נשארה תעודה זו יותר סתומה משהיתה קודם.**

היו"ר הודיע שתהיינה עוד שאלות לשאול את העד.

בעדותו של ד. אוסטר אתמול, שנמשכה מ־12 עד 1 מסר לפני הועדה המלכותית פרטים בדבר היחסים שבין היהודים והערבים בעיריות המעורבות והציע הצעות שונות.

הישיבה הפומבית הבאה של הועדה המלכותית תתקיים ביום ב'. באחד מימות השבוע הבא תישמע עדותו של מ. סמילנסקי.

הבישוף האנגליקאני הזמין אתמול אחה"צ את ראשי הדתות לכוס תה, בהשתתפות חברי הועדה המלכותית. מבין היהודים נוכחו: הרבנים דושינסקי ובלוי מ„אגודת ישראל" וד"ר מאגנס. מהערבים לא באו.

לענין השבת בעבודות הממשלה

מכתבו של מ. שרתוק לועדה המלכותית

לרגל עדות מ. שרתוק בפני הועדה המלכותית על העובדה, שפועלים יהודים עובדים בעבודות הממשלה בשבת, בשעת הכרח מיוחד, הגיש הרב פישמן את התפטרותו מהנהלת הסוכנות.

נודע לנו שאתמול התקיימה ישיבת הנהלת הסוכנות, שדנה בדבר התפטרותו של הרב פישמן, והוחלט פה אחד לא לקבל התפטרות זו. כן הוחלט לפרסם את המכתב הבא של מ. שרתוק אל מזכיר הועדה המלכותית:

בהמשך לעדותו בשאלת חלקם של היהודים בעבודות הצבוריות, ביום ג' 29 בדצמבר, שלח מ. שרתוק למזכיר הועדה המלכותית מכתב, שבו נאמר:

„ביחס לשמירת השבת ע"י יהודים העובדים במפעלים ובשרותים הממשלתיים, ברצוני שיובן ברור, כי בשעה שהסברתי, כי פקידים או פועלים יהודים עובדים בשבת במקרים שהדבר הכרחי בהחלט להחזקת השרות הצבורי, נתכוונתי אך ורק לקבוע את העובדות ולא להביע את אישור הסוכנות לדבר הזה. עיקר כוונתי היה להדגיש, בתשובה לשאלה שהוצגה ע"י סיר הורס רומבולד, כי לא שמירת השבת היא הסיבה למיעוטם של היהודים העובדים ברכבת. יחד עם זה הדגשתי את הצורך בסידורים כאלה, שיאפשרו ליהודים העובדים בשרותי המדינה לשמור את שבתם, והנני משתמש בהזדמנות זו כדי להציר, שעמדת הסוכנות היהודית היא שיהודים צריכים להיות חפשים מעבודה ביום השבת, ושתביעה זו אינה צריכה לערער את תוקף דרישתם של היהודים לחלק העבודה המגיע להם בשרותי המדינה".

חלוקת המניות של אוצר מפעלי ים

תעודות המניות של החברה נמסרו לבנק אפ"ק, תל־אביב. תעודות המניות תחולקנה לבעלי המניות באמצעות אותם הבנקים שלהם שולמו התשלומים הראשונים מ־28 למאי — 2 ליוני 1936, לפי סדר זה:

בעלי מניות ששמות המשפחה שלהם מתחילים באותיות א—ח יוכלו לקבל את תעודותיהם בימים 3—4 בינואר 1937; ט—נ — 5—6 ינואר; ס—ת — 7—8 בינואר 1937. בעלי המניות יביאו אתם את הקבלות שקבלו בשעת התשלומים.

תעודות מניות על שם נערכו רק לאותם בעלי המניות, שהביעו בזמנו את רצונם בכך. שאר תעודות המניות הנן למוכ"ז, ועל כל בעלי מניות למוכ"ז לשלם, בעת קבלת התעודה, את מס הבולים של 100 מיל על כל תעודה בת 10 לא"י או חלק ממנה.